

Eén Europa van de arbeid?

De Europese Unie wordt steeds meer een eenheid gelet op de steeds nauwere economische samenwerking tussen de deelnemende landen. De beroepsbevolking is echter nog verre van eenvormig. Culturele, demografische en economische verschillen geven de arbeidsmarkt in elk van de landen van de Europese Unie een eigen karakter.

De beroepsbevolking in de Europese Unie is sinds de jaren tachtig met ongeveer een miljoen personen per jaar gegroeid. Door de economische recessie in het begin van de jaren negentig was de groei overigens wat lager dan in de tweede helft van de jaren tachtig. Het arbeidsaanbod, dat bestaat uit mensen die één uur of meer per week werken of werkloze personen die actief naar een baan zoeken, bedroeg 154 miljoen in 1985 en 164 miljoen in 1995. Het is waarschijnlijk dat de groei in de nabije toekomst nog zal aanhouden. In het *Baseline Scenario*, dat het CBS op verzoek van de Europese Commissie heeft opgesteld wordt verondersteld dat de huidige demografische trends en ontwikkelingen in de arbeidsparticipatie in de toekomst zullen doorgaan. Hierdoor zal de beroepsbevolking rond 2010 de top bereiken met 183 miljoen. Hierna loopt de beroepsbevolking terug tot 155 miljoen in het midden van deze eeuw.

Veroudering beroepsbevolking

Veroudering is niet alleen het voorportaal van de bevolking maar ook van de beroepsbevolking. Nu is rond 20 procent van de beroepsbevolking van de Europese Unie 50 jaar of ouder, terwijl volgens eerdergenoemd scenario rond 2025 een maximum van 30 procent gehaald gaat worden. Deze stijging vloeit gedeeltelijk voort uit maatregelen van regeringen om de arbeidsdeelname van ouderen te stimuleren, bijvoorbeeld door flexibele pensionering in de vorm van een geleidelijke afbouw van de werkzaamheden. De belangrijkste reden van de veroudering van de beroepsbevolking is echter de vergrijzing als gevolg van de grote omvang van de naoorlogse geboortegeneraties. De komende drie decennia stroomt de *babyboom* generatie (geboren tussen 1945 en 1960) de hogere

beroepsleeftijden binnen. Vervolgens verlaten ze geleidelijk aan de arbeidsmarkt. Deze uitstroom overtreft bij verre de instroom van de kleine geboortegeneraties van de laatste decennia van de vorige eeuw. Het betekent aan de andere kant dat de perspectieven van de jongeren op een baan gunstig zijn.

Actieve ouderen

Het aandeel ouderen in de arbeidsmarkt verschilt aanzienlijk in de landen van de Europese Unie. Hoge percentages worden nu al gehaald door Zweden, Duitsland, Griekenland, Portugal en het Verenigd Koninkrijk. Relatief weinig ouderen zijn nog actief in Nederland en, naar het zuiden toegaand, in België, Luxemburg en Frankrijk. Tussen 1995 en 2025 zal het aandeel 50-plussers in de beroepsbevolking in de Europese Unie met de helft toenemen. De mate van veroudering vertoont echter grote internationale verschillen. Zweden blijft ver achter bij het gemiddelde met een verwachte stijging van rond 20 procent, terwijl Nederland er duidelijk uit springt met een stijging van 80 procent. Ook voor België, Oostenrijk, Italië en Spanje wordt een sterke toename verwacht. Hierdoor zullen de internationale verschillen in de toekomst belangrijk afnemen. Met uitzondering van Frankrijk hebben de volkrijkste landen van Europa, te weten Duitsland, Italië en het Verenigd Koninkrijk, in de toekomst ook de sterkst verouderde beroepsbevolking.

Meer vrouwen

Vrouwen zijn al enkele decennia bezig met een sterke opmars op de arbeidsmarkt. Zo is de gemiddelde arbeidsdeelname van vrouwen van 25–49 jaar tussen 1985 en 1995 gestegen van rond 60 procent naar rond 70 procent. Ook in de toekomst gaat deze stijging nog

door waardoor het cijfer in 2025 naar verwachting op 80 procent zal uitkomen. Het aandeel vrouwen in de beroepsbevolking zal dan 44 procent bedragen tegen 42 procent in 1995. Om dreigende tekorten op de arbeidsmarkt af te wenden zullen werkgevers meer geneigd zijn werktijden flexibeler te maken en verlofregelingen voor ouders te verruimen. Dit maakt het voor moeders met (kleine) kinderen gemakkelijker om te werken. De dienstensector, waar van oudsher veel vrouwen werken, zal in de toekomst steeds belangrijker worden. Ook hierdoor zal de inschakeling van vrouwen worden bevorderd.

Arbeidscarrière

Zweden en Finland kennen nu al een bijna gelijke geslachtverhouding op de werkvloer, terwijl in Denemarken en Frankrijk ook veel vrouwen werken. In deze landen is het vrij gemakkelijk de zorg voor kinderen te combineren met werken buitenshuis: er zijn goede voorzieningen voor kinderopvang en tal van verlofregelingen voor ouders. Het moederschap is in deze landen meestal geen breuk in de arbeidscarrière. In de mediterrane landen als Spanje, Italië en Griekenland is werken door moeders veel minder geaccepteerd. Het krijgen van een eerste kind betekent in deze landen vaak dat vrouwen stoppen met werken.

Typische middenmotor

Alhoewel het werken door vrouwen in alle landen van de Europese Unie in de toekomst zal toenemen, wordt niet verwacht dat de internationale verschillen snel zullen verdwijnen. Ook in 2025 zullen de mediterrane landen waarschijnlijk nog in de achterhoede liggen. Nederland vormt een typische middenmotor met een aandeel vrouwen in de arbeidsmarkt dat dicht bij het Europese gemiddelde ligt.

Vaker deeltijdbaan

Werken in deeltijd (32 uur of minder per week) wordt langzamerhand wat meer populair in de Europese Unie. De verschuiving van deeltijdbanen naar voltijdbanen wordt gedeeltelijk veroorzaakt doordat de landbouw

en industrie, met weinig deeltijdbanen, terrein verliezen aan de diensten- en overheidssector, waar werken in deeltijd van oudsher gebruikelijker is. In 1995 werkte 83 procent van de actieve bevolking in voltijdbanen (of zocht een voltijd baan). Voor 2025 wordt verondersteld dat het aandeel van voltijdbanen teruggedrongen zal zijn tot 77 procent.

Nederland en het Verenigd Koninkrijk zijn voortrekkers van het *parttime* werken. In deze landen werd het werken in deeltijd in het begin van de jaren tachtig al populair. Tegenwoordig is het in-deeltijd-werken zichtbaar in alle vijftien lidstaten van de Europese Unie. Nederland is nog steeds een echte koploper met een percentage deeltijdwerkers van 32 (1995). Op een gedeelde tweede plaats komen Zweden en het Verenigd Koninkrijk met 24 procent deeltijdwerkers. Deeltijdbanen zijn nog weinig populair in de zuidelijke landen Griekenland, Portugal en Spanje.

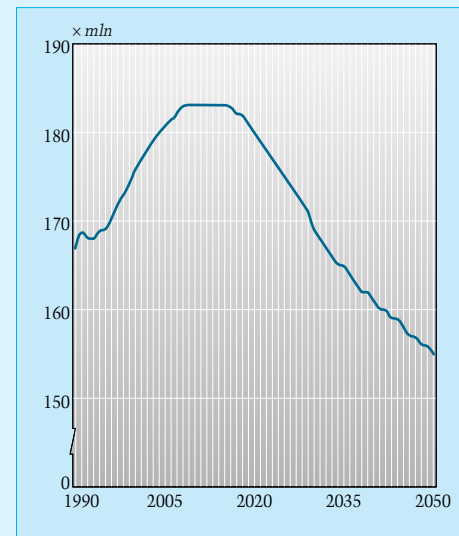
Werken of niet-werken

Deeltijdwerk is vooral een vrouwenzaak gezien de mogelijkheden die het schept voor het combineren van het moederschap met werken. Toch varieert dit tussen de verschillende landen van de Europese Unie. In de noordelijke landen blijven veel vrouwen als ze moeder worden volledig werken of ze brengen hun werktijd wat terug (ze komen in een grote deeltijd baan van 20–31 uur per week). In Nederland en het Verenigd Koninkrijk gaan de meeste vrouwen korter werken na de geboorte van een eerste kind: ze nemen een kleine deeltijd baan (minder dan 20 uur per week) of een wat grotere deeltijd baan. In de zuidelijke landen is de keuzevrijheid voor moeders beperkter: óf ze blijven volledig werken, óf ze stoppen.

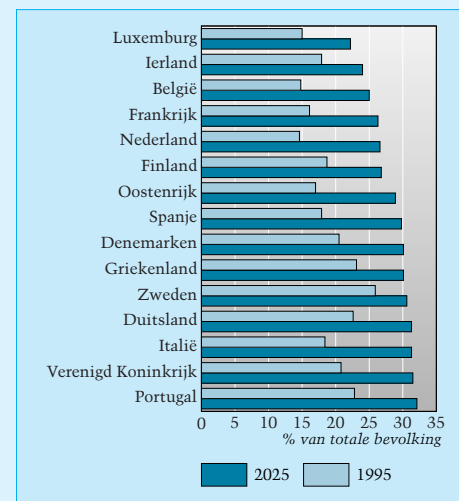
In de toekomst zal naar verwachting het in deeltijd werken in alle landen toenemen met vier tot acht procentpunt. Verwacht wordt dat Nederland ook dan de lijst zal blijven aanvoeren met een aandeel van 39 procent in 2025, terwijl Griekenland, Portugal en Spanje hekkensluiters zullen zijn met 16 procent. ◀

Andries de Jong

Beroepsbevolking Europese Unie

Beroepsbevolking van 50 jaar of ouder

Vrouwen in de beroepsbevolking

